

N:o 107.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fortsättande af fullständiga undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan, dels ock en i ämnet väckt motion.

(R. A.)

På sätt statsutskottet i sitt utlåtande n:o 17 ömförmält, har Kungl. Maj:t i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof under sjätte hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att, till fortsättande af fullständiga undersökningar för en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Sveg och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 97,000 kronor.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 2) har herr A. F. O. Cederberg hemställt, att Riksdagen vid besvarandet af Kungl. Maj:ts förenämnda framställning ville uttala den mening, att i undersökningsplanen borde intagas äfven en linje, som berörde sådan plats vid Vänerns norra strand, från hvilken, enligt tillgänglig utredning, genom Trollhätte kanals ombyggnad skulle kunna öppnas sjöfart med materiel, användbar äfven för transmarin skeppning.

Af det vid statsverkspropositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1905 inhämtas, att chefen för civildepartementet vid föredragning af detta ärende anförde följande.

»I nådig proposition till 1904 års Riksdag behagade Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att, för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilritningar jämte kostnadsförslag för en normalspårig järnväg mellan hamnplats å bohuslänska kusten och lämplig punkt i Dalarna samt därifrån till Sveg i Härjeådalen, bevilja ett anslag af 153,000 kronor och däraf på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 93,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under år 1904 af tillgängliga medel utanordna 18,000 kronor.

Därefter anmälde Riksdagen i skrifvelse den 18 maj 1904, att Riksdagen, i anledning af denna Eders Kungl. Maj:ts framställning samt inom Riksdagen väckta motioner, beslutit, dels att, för verkställande af fullständiga undersökningar för en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Sveg och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan, bevilja ett anslag af 280,000 kronor och däraf på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 100,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under år 1904 af tillgängliga medel utanordna 25,000 kronor, dels ock att undersökningen skulle påbörjas och fortgå samtidigt på bandelen söder om Sveg och på bandelen norr om samma plats, så att om möjligt undersökningsarbetena å bandelarna kunde ungefärligen vid samma tid afslutas.

Genom nådigt bref den 3 juni 1904 täcktes Eders Kungl. Maj:t anbefalla järnvägsstyrelsen att inkomma med förslag till plan för ifrågasvarande undersökningar, hvilka borde omfatta ej blott den ifrågasatta järnvägens sträckning och kostnaden för densammas anläggning, utan äfven en noggrann utredning i afseende på de förhållanden, som kunde vara af betydelse för bedömandet af företagens ekonomiska bärighet.

Uti underdånig skrifvelse den 18 juni 1904 erinrade järnvägsstyrelsen, att styrelsen uti förut afgifvet underdånigt utlåtande angående en af Orsa—Härjeådalens järnvägsaktiebolag gjord underdånig ansökning om förhöjdt statslån för bolagets under anläggning varande järnväg mellan Orsa och Sveg framhållit, att staten kunde komma att behöfva taga denna järnväg i anspråk såsom en blifvande del af den så kallade inlandsbanan, hvilket emellertid förutsatte, att vissa ändringar kunde vidtagas i Orsa—Svegs järnvägs lutningsförhållanden. Största lutningarna å denna järnväg hade enligt det ursprungliga förslaget beräknats till 16 : 1,000, men sedermera nedbringats till 14 : 1,000, under det att å öfriga sträckor af inlandsbanan större lutningar icke skulle förekomma än 10 : 1,000. På angifna grunder hade styrelsen förklarat sig anse, att

såsom villkor för Orsa—Svegs järnvägs ingående uti inlandsbanan måste uppställas möjligheten att få största lutningarna å nämnda järnväg ändrade i öfverensstämmelse med hvad som afsetts i öfriga delar af inlandsbanan skola förekomma. I afvaktan på att det genom nådiga brefvet den 3 juni 1904 infordrade förslag hunne hos styrelsen utarbetas och med hänsyn därtill att styrelsen ansåge undersökningar, huruvida omförmälda ändringar kunde åvägbringas, böra hafva skett samt resultatet däraf vara känt, innan någon åtgärd blefve af Eders Kungl. Maj:t vidtagen i anledning af berörda underdåniga ansökning om ytterligare statslån för Orsa—Svegbanan, hemställde järnvägsstyrelsen om bemyndigande tills vidare att, så snart ske kunde, påbörja nyssnämnda undersökningar rörande Orsa—Svegbanan och därvid, för den händelse det skulle visa sig vara möjligt att taga järnvägen i anspråk för inlandsbanan, dels verkställa värdering å de arbeten, som redan blifvit utförda å järnvägen, dels ock beräkna kostnaden ej mindre för järnvägens färdigbyggande enligt af Eders Kungl. Maj:t fastställd plan, med den afvikelse från densamma, som blefve en följd af, bland annat, vissa lutningars förändring, än äfven för de kompletteringsarbeten i öfrigt, som vore erforderliga, för att järnvägen skulle kunna ingå såsom en del i den ifrågasatta inlandsbanan. I sammanhang därmed och då det vore antagligt, att det, såsom ytterligare förutsättning för att Orsa—Svegs järnväg skulle blifva möjlig att använda såsom en ingående del i inlandsbanan, måste krävas, att vid gjord undersökning järnvägarna Orsa—Mora samt Mora—Brintbodarna—Malung befunnes kunna tagas i anspråk för samma ändamål, hemställde styrelsen tillika om bemyndigande att jämväl å sistnämnda järnvägar företaga enahanda undersökning som å linjen Orsa—Sveg och att, om det visade sig möjligt utföra erforderliga förändringar af dessa järnvägar, verkställa beräkning af kostnaderna för dessa förändringar samt för behöfliga kompletteringsarbeten å järnvägarna, och förklarade järnvägsstyrelsen sig skola, sedan berörda undersökningar blifvit avslutade, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för desamma samt eventuellt med utlåtande angående inlösande af samtliga ifrågavarande järnvägar.

I detta sammanhang anser jag mig böra erinra därom, att uti infordradt underdånigt utlåtande öfver den underdåniga ansökningen om förhöjdt statslån för Orsa—Svegs järnväg chefen för generalstabens, som ansåg, bland annat, järnväglinjerna Falun—Orsa och Orsa—Sveg böra ingå i den tillämnade inlandsbanan, för så vidt de kunde uppbringas till förstklassig trafikförmåga, anført, att, ehuru de i inlandsbanan ingående järnvägssträckningarna borde vara af sådan

beskaffenhet, att de tyngsta förekommande militärtågen kunde framföras med föreskrifven hastighet öfver banans hela utsträckning, likväl i vissa fall och för kortare sträckor någon eftergift — för så vidt denna af andra omständigheter uppvägdes — kunde göras på det af järnvägsstyrelsen framställda villkoret af en maximilutning af 10 : 1,000. En dylik eftergift finge dock ej i något fall sträckas så långt, att ej genom användandet af den kraftigaste öfverbyggnad och de tyngsta lokomotiv den afsedda trafikförmågan kunde med full säkerhet upprätthållas. Genom profkörning å den södra, redan fullbordade delen af Orsa—Svegbanan, å hvilken sträckan de största stigningarna förekomme, med gruståg af samma vikt som det tyngsta förekommande militärtåg, hade chefen för generalstaben vunnit den uppfattning, att sådan eftergift å fordran på maximilutning af 10 : 1,000, som ifrågasatts, möjligen kunde medgifvas för vissa sträckor.

Genom nådigt bref den 1 juli 1904 anbefalldes järnvägstyrelsen att, på sätt styrelsen hemställt, så snart ske kunde, påbörja ifrågavarande undersökningar rörande ej mindre den under byggnad varande järnvägen Orsa—Sveg än äfven järnvägarna Mora—Orsa och Mora—Brintbodarna—Malung, hvarvid borde tagas i öfvervägande hvad chefen för generalstaben i fråga om järnvägens lutningsförhållanden anført, samt, sedan undersökningarna blifvit afslutade, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för desamma.

Denna redogörelse har först den 13 januari 1905 kunnat aflämnas.

Till fullgörande af den genom nådiga brefvet den 3 juni 1904 gifna befallningen inkom järnvägsstyrelsen med underdånig skrifvelse den 2 juli 1904, däri styrelsen afgaf förslag till plan för undersökningarnas förrättande, upptagande för hvar af åren 1904, 1905, 1906, och 1907 de arbeten, som skulle för ändamålet utföras. Enligt denna plan skulle

under år 1904 utföras: dels undersökningar och beräkningar, i enlighet med järnvägsstyrelsens i förberörda underdåniga skrifvelse den 18 juni 1904 gjorda hemställan, rörande järnvägarna Orsa—Sveg, Mora—Orsa och Mora—Brintbodarna—Malung eller, därest vid dessa undersökningar blefve ådagalagt, att nämnda järnvägar icke lämpligen kunde användas såsom blifvande delar af inlandsbanan, okulär undersökning för en sträckning från Malung eller annan i trakten däraf lämplig befunnen punkt öfver Transtrand till Sveg, dels ock okulär undersökning för sträckningarna från Sveg till Ströms vattudal samt från Lelångens södra ända till Malung eller eventuellt annan punkt i närheten af Malung,

som under förut nämndt fall lämpade sig för sträckning öfver Transtrand till Sveg;

samt under år 1905: dels definitiv undersökning för sträckningar från Strömstad, Lysekil och Uddevalla norrut till trakten af Silbodal, dels utredning, på sätt blifvit i styrelsens underdåniga utlåtande den 31 januari 1903 anfördt, i fråga om Uddevalla—Lelångens järnväg för det fall, att denna järnväg ansåges böra tagas i anspråk för inlandsbanan, dels definitiv undersökning för sträckningen Sveg—Hammerdal, dels påbörjande af utredningar beträffande hamnarna vid Strömstad, Lysekil och Uddevalla, dels ock insamlande af material för bedömandet af järnvägsföretagets ekonomiska bärighet.

Kostnaderna för undersökningarnas bedrivande enligt denna plan skulle blifva

för år 1904	kr. 25,000: —
» » 1905	» 75,000: —
» » 1906	» 97,000: —
» » 1907	» 83,000: —.

Enligt denna plan skulle själfva undersökningsarbetet fortgå tillika med trafikutredningar, uppgörande af kostnadsförslag o. d. under år 1907.

Vidare anförde järnvägsstyrelsen, att med hänsyn därtill att, om beslut komme att fattas om anläggning af ifrågavarande inlandsbana, byggandet af densamma måste försiggå under en längre tidrymd, det syntes styrelsen lämpligt, att kostnadsförslaget för banan upprättades så, att detsamma angäfve kostnaden för följande bansträckor, nämligen:

bohuslänska kusten—nordvästra stambanan,
nordvästra stambanan—Malung eller eventuelt annan anknytningspunkt med Mora—Vänerns järnväg,

Malung eller nyssnämnda anknytningspunkt—Sveg,

Sveg—tvärbanan genom Jämtland,

tvärbanan genom Jämtland—Ströms vattudal,

Ströms vattudal—Ångermanälven,

Ångermanälven —Skellefteälven, samt

Skellefteälven—Gellivarebanan;

Slutligen lämnade styrelsen jämväl ett kortfattadt förslag till den ekonomiska utredningen.

Under den 5 augusti 1904 företogs ärendet till nådig pröfning i den del, som afsåg arbetenas bedrivande under år 1904, och fann Eders Kungl. Maj:t därvid godt gilla det utaf styrelsen Eders Kungl. Maj:ts

pröfning underställda förslag till plan för nämnda år samt bemyndiga styrelsen att för ändamålet använda högst 25,000 kronor.

Sedan järnvägsstyrelsen därefter i underdånig skrifvelse den 21 november 1904 afgifvit definitivt förslag till anslags äskande för år 1906 för ifrågavarande undersökningar och därvid föreslagit det i styrelsens förberörda underdåniga skrifvelse den 2 juli 1904 omnämnda belopp 97,000 kronor, har järnvägsstyrelsen i underdånig skrifvelse den 22 december 1904 närmare utvecklat sitt berörda den 2 juli 1904 afgifna förslag till utredning om företagets ekonomiska bärighet och därvid hemställt, att densamma skulle verkställas med iakttagande af följande bestämmelser, nämligen:

att för hvarje län af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsåges två förtroendemän, med hvilka ledaren af undersökningarna ägde rådgöra angående lämpligaste sträckningen för järnvägen i fråga och genom hvilkas medverkan han jämväl kunde vinna upplysningar, som kunde blifva till nytta vid utredningen rörande banans ekonomiska bärkraft,

att — med undantag beträffande kronans skogar, om hvilka upplysningar borde inhämtas genom skogsförvaltningen — genom Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande skulle anskaffas alla öfriga för utredningen erforderliga uppgifter, hvilka icke kunde erhållas i tillräckligt detaljerad form genom anlåtande af tillgängligt statistiskt material och hvilka anginge befolkningsförhållanden, odlingslägenheter, skogs- och mineraltillgångar, vattenfall, kommunikationer, särskildt möjlighet för vattendrags användning som kommunikationsleder, kanaliseringsarbetens utförande och farleders upprensning äfvensom öfver hufvud alla de omständigheter, som kunde anses vara eller i en närmare framtid blifva af betydelse för trafiken å järnvägen;

att för detta ändamål frågeformulär skulle genom styrelsens försorg upprättas för att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och skogsförvaltningen tillhandahållas,

att allt på sålunda angifvet sätt insamladt material skulle öfverlämnas till styrelsen för att tillika med annat statistiskt material bearbetas af därtill fullt kompetenta personer, företrädesvis föreståndaren för styrelsens statistiska kontor, samt

att för hvarje län skulle af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utses några med förhållandena inom länet synnerligt förtrogna män, till hvilka den eller de personer, åt hvilka nyssnämnda uppdrag anförtroddes, kunde hänvända sig för erhållande af nödiga upplysningar, och borde af de därvid utsedda en för hvarje län äga grundlig känne-

dom om trävaruindustrien och därjämte bland ifrågavarande rådgifvare — om ock ej för hvarje län — finnas representanter för bergverksindustrien.»

Vid sin sistberörda skrifvelse hade järnvägsstyrelsen fogat en af föreståndaren för dess statistiska kontor upprättad promemoria angående beskaffenheten och omfattningen af det statistiska material, som funnes tillgängligt för omförmälda ekonomiska utredningar oberoende af de af styrelsen föreslagna insamlingsåtgärderna samt af metoderna för det statistiska materialets bearbetning. Denna promemoria finnes införd i statsrådsprotokollet å sid. 328—336.

Vidare har föredragande departemetschefen omförmäلت, att järnvägsstyrelsen i sin ofvannämnda skrifvelse den 22 december 1904 tillika meddelat, att kostnaderna för ifrågavarande undersökningar beräknats till 280,000 kronor, under förutsättning bland annat, att utredning angående banans ekonomiska bärighet, hvarför kostnaden beräknats till 14,000 kronor, icke verkställes i större omfattning än vid statens järnvägsbyggnader under senare åren skett, men att det af Riksdagen för undersökningarna beviljade beloppet, 280,000 kronor, icke vore till fyllest för täckande af kostnaderna för samma undersökningar, därest den ekonomiska utredningen gäfves den utsträckning, som med styrelsens framställning afsåges. Skulle Kungl. Maj:t förordna i öfverensstämmelse därmed, kunde alltså ifrågavarande utredning icke verkställas för berörda 14,000 kronor, utan komme densamma att kräfva en kostnad, som styrelsen, i betraktande af de många och olikartade på frågan inverkan omständigheter, för det dåvarande icke vore i tillfälle att till beloppet exakt uppgifva, men som af styrelsen approximativt beräknats komma att uppgå till 35,000 å 40,000 kronor.

Enligt hvad af statsrådsprotokollet vidare inhämtas, har Kungl. Maj:t den 31 december 1904 förklarar:

att fullständiga, af plan- och profiliritningar åtföljda kostnadsförslag för anläggning af en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Sveg och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan skulle af järnvägsstyrelsen afgifvas särskildt för enhvar af förenämnda, i järnvägsstyrelsens skrifvelse den 2 juli 1904 angifna bansträckor;

att undersökningarna rörande nämnda järnväg skulle omfatta, förutom lämpligaste sträckningen för järnvägen och kostnaderna för densammans anläggning, jämväl fullständiga utredningar i fråga om anordningarna för export- och importtrörelse vid hamnarna vid Strömstad, Lysekil och Uddevalla samt angående kostnaderna för dessa hamnars

försättande i sådant skick, att de kunde fullt motsvara väntad rörelse af omförmälda beskaffenhet; samt

att utredning i afseende å de förhållanden, som kunde vara af betydelse för bedömandet af järnvägsföretagets i fråga ekonomiska bärighet, skulle af järnvägsstyrelsen verkställas i enlighet med den af styrelsen i skrifvelsen den 22 december 1904 framlagda plan.

Därjämte hade Kungl. Maj:t, som förklarar sig vilja framdeles i vanlig ordning på förslag af järnvägsstyrelsen fastställa plan för ifrågavarande undersökningars bedrivande under hvarje särskildt år efter utgången af år 1905, funnit godt dels, med gillande af det utaf järnvägsstyrelsen i skrifvelsen den 2 juli 1904 underställda förslag till sådan plan för år 1905, anbefalla styrelsen låta under sistnämnda år verkställa i planen för samma år upptagna undersökningar, utredningar och insamlande af statistiskt material, dels ock bemyndiga styrelsen att för omförmälda ändamål använda högst hvad af det därför å extra stat för år 1905 anvisade anslag å 100,000 kronor icke på grund af det genom förberörda beslut den 5 augusti 1904 gifna bemyndigande redan tagits i bruk.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i herr Cederbergs motion framställda förslaget, tillåter sig utskottet att hänvisa till själfva motionen.

Mot beviljande af det anslagsbelopp, som af Kungl. Maj:t nu äskats för fortsättande af undersökningarna för den s. k. inlandsbanan, synes det utskottet ej vara något att erinra. Hvad angår herr Cederbergs förslag att i planen för dessa undersökningar borde intagas en linje, som berör hamnplats vid Vänerns norra strand, vill utskottet påpeka, att från det inre af Dalarne och Värmland redan finnas goda järnvägsförbindelser till hamnplatser vid Vänern samt att dessa järnvägar skulle komma att korsas af eller eljest få anknytning till inlandsbanan, om densamma framdrages i någon af de sträckningar genom det inre landet, som enligt den i statsrådsprotokollet meddelade planen skola blifva föremål för undersökning. Vid detta förhållande anser sig utskottet icke hafva giltig anledning förorda de mera omfattande undersökningar för ifrågavarande bana, som i motionen föreslagits.

På grund af det anförda får utskottet hemställa:

a) att, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, Riksdagen, till fortsättande af fullstän-

diga undersökningar för en normalspårig järnväg från hamnplats å bohuslänska kusten öfver Sveg och Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan, må å riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1906 anvisa ett extra anslag af 97,000 kronor; samt

b) att herr Cederbergs i ämnet väckta motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservation

af friherre *J. T. Gripenstedt* och grefve *C. O. Taube*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Mot beviljande af det anslagsbelopp, som af Kungl. Maj:t nu äskats för fortsättande af undersökningarna för den s. k. inlandsbanan, synes det utskottet ej vara något att erinra. Hvad angår herr Cederbergs förslag, att i planen för dessa undersökningar borde intagas en linje som berör hamnplats vid Vänerns norra strand, får utskottet, under påpekande att ingen bestämd sträckning fastslogs genom Riksdagens beslut år 1904 och att genom Trollhätte kanals inköp för statsverkets räkning nya synpunkter kunna komma i betraktande, äfven förorda de mera omfattande undersökningar för ifrågavarande bana, som i motionen föreslagits.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

att, med anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och herr Cederbergs i ämnet väckta motion, Riksdagen, till fortsättande af fullständiga undersökningar för en normalspårig järnväg såväl från hamnplats å bohuslänska kusten som ock från sådan plats vid Vänerns norra strand öfver Sveg och

Ströms vattudal till lämplig punkt å Gellivarebanan, må å riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1906 anvisa ett extra anslag af 97,000 kronor.»

Herrar *F. E. Pettersson* och *S. G. von Friesen* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

Rättelse

i Statsutskottets utlåtande n:o 90.

- Sid. 5 rad 16 nedifrån står: å sjömanshus, något hvarom jämväl föregående års statsrevisorer erinrat.
läs: å sjömanshus.
- » » rad 4 nedifrån står: täcktes i ompröfning.
läs: täcktes taga i ompröfning.
- » 15 rad 7 nedifrån står: revisorerne jämväl af;
läs: revisorerne af.
-